

At átaka sær framtíðina

ummæli

Jóannes Dalsgaard hevur skrivað í mong ár — eisini søgur — men hann hevur ligið og búið oman á tilfarinum — spælt Frænir — og nústæði er eydnast at fáa eitt úrval av yrkingum út. Tá tú lesur «Framtíðin kemur ikki av sær sjálvari» fært tú ivaleyst eisini at halda, at tað var fyrri neyðini, tí eingin av yrkingunum er svikur.

Ungar upplivingar

Fyrsti táttur eitur sum fyrsta yrkingin «Paradis við mýrisnipu». Hon er huglagsyrking, ið fer fram í einum millumbili, einari stuttari gævustund á náttartíð. Paradisið eru gøtarnar, har eingir bílar koyra, og mýrisnipan minnir yrkingaran á «vátar teigar» og gummiskógvar. Yrkingin sigur frá einum steðgi í tí orvitiskenða gerandisdegnum, og tankarnir ferðast aftur til einfaldari tíðir.

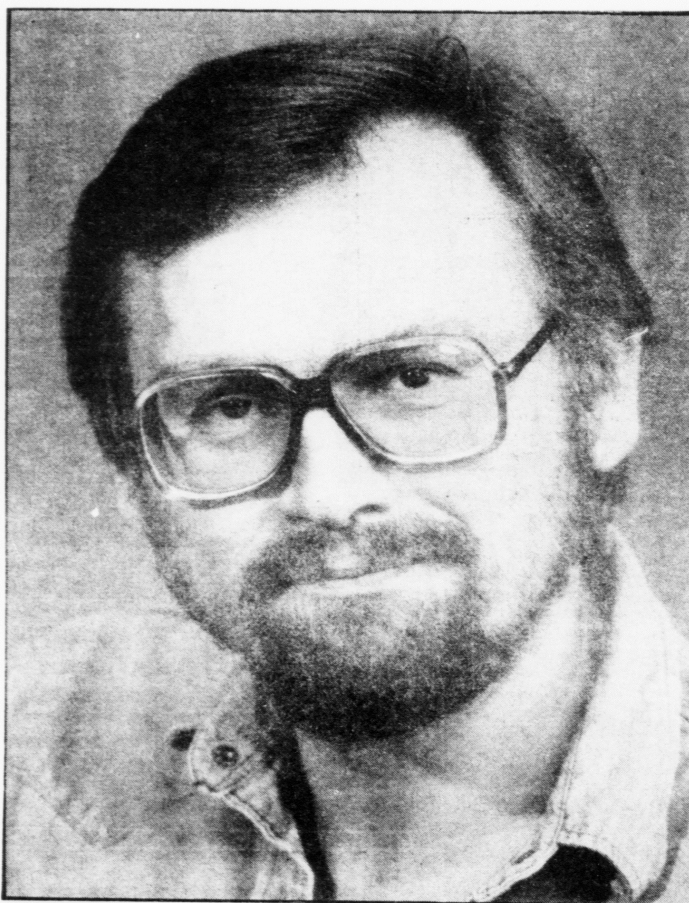
Meðan fyrsta yrkingin er merkt av samanburði millum nú og tá og av afturlitan, so eru vit í teimum næstu yrkingunum í barnaárunum. «Sum blýggid» er kensluborin og stendur næstan líka so kyrr sum vikin í yrkingini, og mynd og frásøgn hóska tí væl saman. Lesarin ivast ikki í, at hann er á bygd, meðan «Á heitari hellu» beinanvegin sigur frá, at hon fer fram í fjøruni úti í Tinganesi. Hon er humorkend og sigur frá seidda-bergi, lögmanni og holabátum. Og tá sigast skal frá siglingini, verður myndin hendan:

og vit sigldu tann vanliga túrin
tað summarið: úr Skálavík til Havnar
— av vippuni yvir í Vágshotn
vit fluttu daellsvarehuspakkar og bløð
til skálvikingar og mjólk
til tey tystu børnini í Havn

Ein partur av yrkingunum kann nevast modernistiskur — tó at modernisma sum hugtak er heldur enn ikki ógreitt — og í einstøkum føri slepst ikki undan at hugsa um Steinbjørn B. Jacobsen («Triggjar skitsur»). Tað er jú eisini so, at hesin er komin at imynda modernismu í føroyskum skaldskapi, í hvussu er tað slagi av modernismu, har bert eitt orð stendur á hvørjari reglu.

Yrkingarnar í hesum partinum fylgja í ein vissan mun árinum. Paradisnáttin var á krossmessu, síðani komu nakrar summaryrkingar, og so á rað: «Bartalsmessa», «Heystbrøð», «Mikkjalsmessumorgun» «Mynd» (fyrsta regla: «Hvítur hagi»), «Morgun í november», «Vetrarkvøld á bygd».

Hesar eru allar lyriskar náttúru-myndir ella myndir úr náttúruni, og tað eydnast stak væl yrkingarum at bera lesaranum sínar upplivingar og kenslur. Hann hevur nakað av tí sama, sum er so sermerkt í skaldskapinum hjá Heðini Brú, at lesarin suggestivt kennir seg vera til staðar í náttúruumhvørvinum, heldur seg kenna ljós, litir, lukt, ljóð.

Av teimum nevndu yrkingunum ber «Morgun í november» eitt sindur frá. Er fyrri ein part náttúrulýsing, men bert fyrri ein part, og er eisini yngri. Hon sigur frá eini aðrari søgu.

«Á fjollunum» skilir seg eisini eitt sindur frá hinum náttúruyrkingunum. Tú ert í flestu førum ikki í iva um, at tær fara fram í Skálavík ella har í nánd, tó at hetta ikki verður sagt, meðan vit her eru nærhendis Sandavági. Meginpartin av yrkingini eru vit í einum vanligum føroyskum umhvøvi, og eygleiðingarnar kundu verið gjørdar allastaðni í landinum. Bert báðar tær seinastu reglurnar festa yrkingina vestanfyri: «Jatnagarður / Tungufelli».

Seinasta yrkingin í partinum, «Jóansøkunátt á Hvitanesvegi», lokar — saman við fyrstu yrkingini — partin inni. Báðar eru yngri yrkingar, og báðar snúgva seg um andstöðuna millum náttúru og tað sum menniskjan framleiðir, hvussu menniskjan skúgvar

náttúruna til viks, helst vil nokta, at hon er til. Hava bílarnir tikið yvir í býnum á degi, so eru tó nakrir tímar á náttartíð, tá tú kanst imynda tær ein fríðsælan heim uttan vandamiklar blikk-dósir.

Útiferðir

Aftaná tann heimliga táttin við spæli í fjøru og haga og náttartúrum í Havnini leggur yrkingin frá landi og fer út í heim-

in, bæði tann vælkenda umborð á fiskiskipi undir Íslandi og New Foundlandi og millum føroyingar í Keypmannahavn, men hann fer eisini til miðalhavs-land og vestur til Grönlands.

Helvtin av táttinum hevur heitið «Sløð eftir skipsdagbók 1957-58» og er ein frálík impressionismukend frásøgn frá arbeiðslivinum umborð og frá túrum í landi. Lesarin kemur í teimum fyrstu orindunum beint inn í fiskiskapin:

Trolíð at borði
grunnurin hivaður
snollarin skramblar ótolin
morgunsólin glitrar í kvikum
vátum gulum oljukulæddum ørmum
stroppin á
stroppin á
stroppin á
stroppin á
ein ramur frískur roykur
av seltum sjógvi tara
og skróvandi ókunnudýrum
ur havisins bláa dýpi
stendur upp úr netinum

Her er nakað av tí sama stutturdráða og stakkato sum var eitt eyðkenni hjá Magnus Dam Jacobsen, og evnið er jú tað sama sum so mangan hjá Magnusi. Men Jóannes Dalsgaard stendur ikki á akslunum hjá nøkrum, hann dugir sjálvur.

Í næsta parti av yrkingini verða mótsetningar settir fram. Fyrst hoyra vit um livið í tí heita, tryggja køkinum, har konan «vaskar sær / um stór hvít bróst / framman fyri køksvaskum / meðan breyðini ganga». Tryggjari og iheimligari mynd finst valla, og so sum ein brestur kemur annað orindi: «Landsynnings-ódn / krokandi trolarar», og staðfestingin: «eina vetrarnátt í ódn / undir Grimsey». Her verður heimalivið og sjólivið borið saman, og eyguni sum siggja liggja bakk í illveðri, so ikki einki verður gjørt av, tá tað skal sigast frá tí leskiliga heimalivinum.

Triði partur av yrkingini leggur fyrri við hesum reglum: «Enn minnst eg náttina / tá vit góvust og fóru inn». Her heldur lesarin helst, at tað er við fiskiskapinum, at teir gevast. Men framhaldið ger myndina isandi klára: «Tú varð verandi eftir / onkustaðni har norðanfyrir

Jóannes Dalsgaard: Framtíðin kemur ikki av sær sjálvari. Yrkingar 1960-87. Mentunargrunnur Studentafelagsins 1987. Perma: Amariel Norðoy. 107 s. kr. 120.